

Introduktionsutbildning för statligt anställda

Delredovisning

DATUM
2022-11-24
ERT DATUM
2022-02-10

DIARIENR
2022/56-6
ER BETECKNING
Fi2018/01668
Fi2020/02978
Fi2022/00504

Regeringen
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Introduktionsutbildning för statligt anställda

Regeringen gav den 22 februari 2022 Statskontoret i uppdrag att ta fram och tillhandahålla en webbaserad introduktionsutbildning för statligt anställda. Utbildningen ska kunna tillhandahållas fr.o.m den 1 juli 2023. Statskontoret ska senast den 30 november 2022 lämna en redovisning av hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Statskontoret överlämnar härmed promemorian *Introduktionsutbildning för statligt anställda – genomförandet (2022/56–6)*.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschef Matilda Ardenfors, utredarna Love Berggrund (föredragande), Joel Degols och Susanne Johansson var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

Love Berggrund

Innehåll

	Sammanfattning	6
1	Uppdraget	7
1.1	Bakgrund till uppdraget	7
1.2	Arbetet för en god förvaltningskultur	8
1.3	Promemorians upplägg	10
2	Utbildningens mål och innehåll	11
2.1	Utbildningen ska stärka förmågan att hantera den särskilda roll som statsanställda har	11
2.2	Utbildningen tar avstamp i den statliga värdegrunden	12
3	Utbildningens utformning	15
3.1	Utbildningen riktar sig till nyanställda i staten	15
3.2	Utbildningen kompletterar myndigheternas introduktioner	17
3.3	Utbildningen är på grundläggande nivå	18
3.4	Utbildningen ska engagera	19
3.5	Det är en webbutbildning	19
3.6	Vi tillhandahåller utbildningen på forvaltningskultur.se	20
3.7	Utbildningen är öppen och deltagare behöver inte registrera sig	20
3.8	Utbildningen är tillgänglighetsanpassad	21
4	Arbetet med att ta fram och tillhandahålla utbildningen	23
4.1	Upphandling och förberedelser	23
4.2	Vi förvaltar utbildningen	24
4.3	Vi följer upp och utvärderar utbildningen	25
4.4	Det går att bygga på utbildningen	25
	Bilaga	
	Regeringsuppdraget	27

Sammanfattning

Statskontoret har fått i uppdrag av regeringen att ta fram och tillhandahålla en webbaserad introduktionsutbildning för statligt anställda. Målgruppen för utbildningen är i första hand nyanställda vid myndigheter under regeringen. Vi kommer att tillhandahålla utbildningen från och med juli 2023. I denna promemoria redogör vi för hur vi har arbetat hittills och hur vi tänker utforma utbildningen. Promemorian är en delredovisning av uppdraget.

Utbildningen ska stärka förmågan att hantera den särskilda roll som statsanställda har

Utbildningen ska stärka förmågan att hantera den särskilda roll som statsanställda har. Det handlar bland annat om att man som statsanställd arbetar på medborgarnas uppdrag, att den offentliga makten utövas under lagarna och att man ska vara saklig och opartisk. Utbildningen kommer att utgå från den statliga värdegrunden och ge kännedom om de huvudsakliga lagar och regler som styr arbetet för statsanställda.

Målgruppen är i första hand nyanställda vid myndigheter under regeringen. Denna grupp har de senaste åren varit omkring 26 000 personer per år. Men utbildningen är också öppen för andra. Det kan till exempel finnas personer som har varit anställda en tid som också kan ha nytta av utbildningen.

Utbildningen är grundläggande och kompletterar myndigheternas egna introduktionsutbildningar

Utbildningen är grundläggande. Det innebär att den ska vara tillgänglig även för de som saknar förkunskaper om de lagar och regler som styr arbete i staten.

Nästan alla myndigheter har egna introduktionsutbildningar av något slag. Vår utbildning är tänkt att vara ett stöd till myndigheterna i att introducera det som är gemensamt för alla statsanställda. Men myndigheterna kommer fortfarande att behöva ha egna, mer verksamhetsanpassade introduktioner av nyanställda.

Utbildningen kommer att finnas på forvaltningskultur.se

Vi kommer att tillhandahålla utbildningen på webbplatsen forvaltningskultur.se. Det finns inga krav på att de som går den ska registrera sig. Myndigheterna kommer också att kunna hämta utbildningen till sina egna lärplattformar. Vi kommer inte att behandla personuppgifter. Myndigheterna kommer själva att behöva följa upp att de nyanställda tar del av innehållet i utbildningen.

1 Uppdraget

Statskontoret har fått i uppdrag från regeringen att ta fram och tillhandahålla en webbaserad introduktionsutbildning för statligt anställda. Målgruppen för utbildningen är i första hand nyanställda vid myndigheter under regeringen. Syftet med utbildningen är att stärka förmågan att hantera den särskilda roll som det innebär att vara statsanställd. Utbildningen ska vara grundläggande och omfatta frågeställningar som är centrala för rollen som statsanställd. Utbildningen ska tillhandahållas från och med den 1 juli 2023.

Enligt regeringens uppdrag ska Statskontoret senast den 30 november 2022 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet. Denna promemoria är vår redovisning. Vi redogör här för hur vi tänker utforma utbildningen.

Vi tror att promemorian också kan vara till nytta för myndigheterna under regeringen. Utifrån vår redogörelse i promemorian kan myndigheterna bedöma om och hur utbildningen påverkar deras egen introduktion av nyanställda.

1.1 Bakgrund till uppdraget

Ett delmål för den statliga arbetsgivarpolitiken har sedan 2008 varit att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för de grundläggande värdena i statsförvaltningen och rollen som statsanställd.¹

Värdegrundsdelegationen hade mellan 2012 och 2016 i uppdrag att stödja myndigheterna i frågor som rör de grundläggande värdena i statsförvaltningen och rollen som statsanställd. Värdegrundsdelegationen föreslog i sin slutrapport att alla nyanställda i staten skulle få en introduktionsutbildning om bland annat de grundläggande rättsprinciper som gäller i staten.² Introduktionen skulle vara ett led i att åstadkomma en samsyn kring statsförvaltningens konstitutionella grund och på de förvaltningspolitiska mål som är gemensamma för statsförvaltningen.

När Värdegrundsdelegationen avslutade sitt uppdrag gav regeringen Statskontoret i uppdrag att främja en god förvaltningskultur i staten. Uppdraget omfattar frågor

¹ Prop. 2021/22:1. *Budgetpropositionen för 2022*. Utgiftsområde 2, s. 39. Se även Regeringskansliet (2016). *Att säkerställa en god statsförvaltning. Värdegrundsdelegationens slutrapport*.

² Regeringskansliet (2016). *Att säkerställa en god statsförvaltning. Värdegrundsdelegationens slutrapport*.

som handlar om de grundläggande värdena i statsförvaltningen och rollen som statsanställd.

Riksdagen angav i ett tillkännagivande till regeringen i april 2018 att det ska införas en gemensam introduktionsutbildning för anställda i staten. Riksdagen ansåg att det är viktigt att statsanställda har goda kunskaper om den statliga värdegrunden, om grundläggande rättsprinciper och om de regelverk som gäller för statsförvaltningen.³

Tillitsdelegationen fick 2019 i uppdrag av regeringen att lämna förslag på hur en gemensam obligatorisk introduktionsutbildning för statsanställda kan utformas. I sitt slutbetänkande lämnade delegationen ett förslag på hur en utbildning för alla anställda i staten kan utformas. Tillitsdelegationens förslag blandade webbutbildning med fysiska träffar. Utbildningen skulle ta omkring tio timmar i anspråk.⁴

Efter att Tillitsdelegationens förslag remissbehandlats och beretts internt i Regeringskansliet fick Statskontoret i februari 2022 i uppdrag att ta fram och tillhandahålla en webbaserad introduktionsutbildning för statligt anställda. Uppdraget till Statskontoret är mindre omfattande än Tillitsdelegationens förslag.

1.2 Arbetet för en god förvaltningskultur

I den svenska statsförvaltningen ansvarar varje myndighet för frågor som rör myndighetens kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Det är del av den arbetsgivarpolitiska delegeringen. Det skiljer Sverige från många andra europeiska länder, som har en mer centraliserad statlig arbetsgivarpolitik.⁵ I den delegerade arbetsgivarpolitiken ingår att myndigheterna har ett eget ansvar för att introducera nyanställda, inte bara i den egna verksamheten utan också i rollen som statsanställd. Det är därmed i första hand varje myndighets ansvar som arbetsgivare att myndighetens anställda förstår vad rollen som statsanställd innebär.

³ Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18: KU37 Offentlig förvaltning, punkt 9.

⁴ SOU 2020:40 *En gemensam utbildning inom statsförvaltningen*, s. 169.

⁵ Se till exempel Statskontoret (2019). *Utvärdering av den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten*. Där jämförde vi Sveriges decentraliserade och Nederländernas centraliserade modell för kompetensförsörjning.

1.2.1 Statskontoret främjar en god förvaltningskultur i staten

Statskontoret ska enligt myndighetens instruktion främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur i staten. En god förvaltningskultur är de beteenden och förhållningssätt som vilar på den statliga värdegrunden. Efterlever alla statsanställda den statliga värdegrunden ger det förutsättningar för en effektiv och rättssäker förvaltning.

Fokus i vårt arbete ligger på ledarskapets betydelse och rollen som statsanställd. Vi tar kontinuerligt fram ny kunskap och information som stödjer myndigheterna i deras arbete med att skapa och upprätthålla en god förvaltningskultur, och med att arbeta förebyggande mot korruption. Vi tar bland annat fram skrifter och handböcker, dilemmaövningar, utbildningar och filmer. Vi erbjuder också workshoppar och ordnar seminarier.

1.2.2 Den nya utbildningen är en del av arbetet för en god förvaltningskultur

Den gemensamma introduktionsutbildningen kan ses som en del av arbetet för en god förvaltningskultur i staten. Utbildningen kommer att introducera den statliga värdegrunden, det vill säga de grundläggande rättsprinciper som gäller för all statlig verksamhet. Men den gemensamma introduktionsutbildningen kommer inte ensam att räcka. Det är fortfarande den enskilda myndigheten som har huvudansvaret för att de egna medarbetarna förstår de lagar och krav som finns i den statliga värdegrunden och följer dessa när de arbetar. Detta kräver ett långsiktigt arbete där en utbildning för de nyanställda är en av flera delar.

De nyanställda kommer att behöva möta den statliga värdegrundens innehåll på fler sätt för att den ska vara ett bra stöd i det egna arbetet. Det kan till exempel ske genom myndigheternas egna introduktionsutbildningar och genom diskussioner på arbetsplatsen.

För att den statliga värdegrundens principer ska genomsyra myndigheternas verksamhet och personalens beteenden behöver myndighetsledningen arbeta för att skapa samsyn om uppdraget. Myndighetsledningen måste också se till att den interna styrningen fungerar effektivt, och chefer och andra ledare måste agera som förebilder.⁶

⁶ Statskontoret (2021). *God förvaltningskultur i praktiken*.

1.2.3 Andra myndigheter erbjuder utbildningar och stödmaterial

Det finns myndigheter som erbjuder utbildningar och stödmaterial till anställda vid andra myndigheter, som på olika sätt berör rollen som statsanställd. Exempel på sådana myndigheter är

- Ekonomistyrningsverket, ESV, som bland annat erbjuder en grundutbildning i statlig styrning
- Svenska institutet för europapolitiska studier, Sieps, som bland annat erbjuder grundläggande EU-utbildningar
- Forum för levande historia, som bland annat erbjuder en utbildning om HTBQI och likvärdigt bemötande.⁷

Vi anser att vår webbutbildning kompletterar de utbildningar som dessa myndigheter erbjuder, genom att erbjuda en mer grundläggande introduktion i den statliga värdegrunden.

1.3 Promemorians upplägg

I kapitel 2 ger vi en översiktlig bild av målen för utbildningen och vad den innehåller.

I kapitel 3 redogör vi för hur vi tänker att vi ska utforma utbildningen.

I kapitel 4 beskriver vi vårt arbete framöver med att ta fram och tillhandahålla utbildningen.

⁷ Se SOU 2020:40. *En gemensam utbildning inom statsförvaltningen*. I kapitel 4 i betänkandet ger Tillitsdelegationen en mer utförlig beskrivning.

2 Utbildningens mål och innehåll

Sammanfattning

- Utbildningen ska stärka förmågan att hantera den särskilda roll som statsanställda har. Det handlar bland annat om att de arbetar på medborgarnas uppdrag, att den offentliga makten utövas under lagarna och att vara saklig och opartisk.
- Utbildningen tar upp de grundläggande principer och de huvudsakliga lagar och regler som styr arbetet i staten. Dessa finns sammanfattade i den statliga värdegrunden.

2.1 Utbildningen ska stärka förmågan att hantera den särskilda roll som statsanställda har

Regeringen framhåller i uppdraget till Statskontoret att syftet med utbildningen är att stärka förmågan att hantera den särskilda roll som statsanställda har. Regeringen bedömer att en introduktionsutbildning för statsanställda kommer att kunna stärka de anställdas kunskap om den statliga värdegrunden samt de grundläggande rättsprinciper och regelverk som gäller i statsförvaltningen och därigenom bidra till en ökad rättssäkerhet och tillit till förvaltningen.⁸

På ett liknande sätt har riksdagen, Värdegrundsdelegationen och Tillitsdelegationen resonerat (se kapitel 1). Detta är vår utgångspunkt när vi formulerar mål för utbildningen och bestämmer dess innehåll.

2.1.1 Övergripande mål för utbildningen

Vårt mål med utbildningen är att nyanställda i staten ska få lära sig om vad det innebär att vara statligt anställd och vad som utmärker en anställning i staten. Det handlar bland annat om att förstå att statsanställda arbetar på medborgarnas uppdrag, att den offentliga makten utövas under lagarna och att man som statsanställd ska vara saklig och opartisk.

Utbildningen ska förmedla en känsla av att en statlig anställning är ett viktigt uppdrag. Som statsanställd arbetar man på myndigheter med viktiga och ibland komplexa samhällsuppdrag. Med uppdraget följer ett särskilt ansvar som skiljer sig från arbete inom andra verksamheter.

⁸ Prop. 2022/23:1. *Budgetpropositionen för 2023*. Utgiftsområde 2, s. 54.

Introduktionsutbildningen innehåller det grundläggande som varje statsanställd behöver känna till. Detta sammanfattas i den statliga värdegrunden. Vi har därför valt att använda värdegrunden som utgångspunkt för utbildningen. Med den gemensamma utbildningen som bas är det sedan upp till varje myndighet att fördjupa eller bredda utbildningen med utgångspunkt i den egna myndighetens förutsättningar och medarbetarnas specifika behov.

Deltagarna ska efter avslutad utbildning känna till

- vad det innebär att vara statsanställd och på vilka sätt det skiljer sig från att vara anställd inom till exempel den privata sektorn
- de grundläggande principer och de huvudsakliga lagar och regler som styr ens arbete i staten
- hur vissa viktiga regler och principer påverkar det egna arbetet, till exempel offentlighetsprincipen.

2.2 Utbildningen tar avstamp i den statliga värdegrunden

Utbildningen kommer att ta utgångspunkt i och fokusera på innehållet i den statliga värdegrunden. Den statliga värdegrunden består av sex principer. Innehållet i principerna är hämtade från grundlagar, lagar och förordningar och gäller för alla anställda i staten, oavsett verksamhet och profession.

De sex principerna är

- demokrati
- legalitet
- objektivitet
- fri åsiktsbildning
- respekt för lika värde, frihet och värdighet
- effektivitet och service.

Målet med vår utbildning är inte att nyanställda i staten ska lära sig de sex principerna utantill. Det viktiga är att de bekantar sig med de grundläggande rättsprinciper som finns samlade i den statliga värdegrunden och förstår hur detta styr deras arbete.

Under följande rubriker ger vi några exempel på vad vi kan komma att ta upp inom respektive princip i den statliga värdegrunden.

2.2.1 Demokrati

Efter utbildningen ska deltagaren känna till följande:

- Hur den demokratiska styrkedjan fungerar.
- Som statsanställd arbetar man på medborgarnas uppdrag.
- Som statsanställd har man ett ansvar att verka för demokratiska värden.

2.2.2 Legalitet

Efter utbildningen ska deltagaren känna till följande:

- Genom att arbeta i staten är den enskilde med och utövar den offentliga makten. Den offentliga makten utövas under lagarna och all verksamhet vid myndigheterna måste därför ha stöd av dessa.
- Det finns grundlagar, lagar, förordningar och föreskrifter, och det finns en hierarki dem emellan.
- Som statsanställd behöver man känna till och följa de specifika lagar och regler som är relevanta för uppdraget.

2.2.3 Objektivitet

Efter utbildningen ska deltagaren känna till följande:

- Vad det innebär att vara opartisk och saklig i rollen som statsanställd. I detta ingår bland annat vad jäv och bisysslor betyder, och hur man som statsanställd ska förhålla sig till det.
- Risker för korruption.
- Att ens agerande som statsanställd kan påverka medborgarnas förtroende för myndigheter och staten i stort.

2.2.4 Fri åsiktsbildning

Efter utbildningen ska deltagaren känna till följande:

- Varför offentlighetsprincipen är viktig för vårt demokratiska samhälle.
- Vad en allmän handling är, och att det finns situationer när allmänna handlingar omfattas av sekretess.
- Som statsanställd har man samma rätt till yttrandefrihet, informationsfrihet, föreningsfrihet med mera som alla andra i samhället, men att man inte alltid har rätt att yttra sig för myndighetens räkning.
- Som statsanställd har man meddelarfrihet och meddelarskydd. Det vill säga rätt under vissa omständigheter kan en statsanställd berätta om missförhållanden i sin myndighet.

2.2.5 Respekt

Efter utbildningen ska deltagaren känna till följande:

- Som statsanställd ska man arbeta för att behandla alla lika och motverka diskriminering.
- Vilka diskrimineringsgrunderna är enligt diskrimineringslagen.
- Myndigheter måste hantera och behandla personuppgifter på ett korrekt sätt, och att det (bland annat) styrs av dataskyddsförordningen.

2.2.6 Effektivitet och service

Efter utbildningen ska deltagaren känna till följande:

- Varför det är viktigt att statens verksamhet är effektiv och vad det kan innebära.
- Effektivitet måste vägas mot andra värden, som rättssäkerhet.
- Som statsanställd ska man ge service till enskilda, och vad det kan innebära.

3 Utbildningens utformning

Sammanfattning

- Utbildningen riktar sig till nyanställda i staten. Det har de senaste åren varit omkring 26 000 personer per år.
- Utbildningen är grundläggande. Det innebär att den ska vara tillgänglig även för de som saknar förkunskaper om de lagar och regler som styr arbete i staten.
- Utbildningen ska komplettera myndigheternas egna introduktioner. Nästan alla myndigheter har egna introduktionsutbildningar. Vår utbildning är ett stöd till myndigheterna i att introducera det som är gemensamt för alla statsanställda.
- Utbildningen sker på webben. Vi kommer också att ta fram en vägledning med material som myndigheterna kan använda för att ordna diskussioner om de frågor som utbildningen tar upp.
- Utbildningen är öppen och har inget krav på att deltagarna ska registrera sig. Vi kommer inte att behandla personuppgifter. Myndigheterna kommer själva att behöva följa upp att de nyanställda faktiskt går kursen.

3.1 Utbildningen riktar sig till nyanställda i staten

Målgruppen för utbildningen är i första hand nyanställda vid myndigheter under regeringen. Vi tolkar det som att den primära målgruppen för utbildningen är anställda som tidigare inte har arbetat inom statsförvaltningen och därför saknar erfarenhet av statligt arbete. År 2021 var denna grupp 26 293 personer.

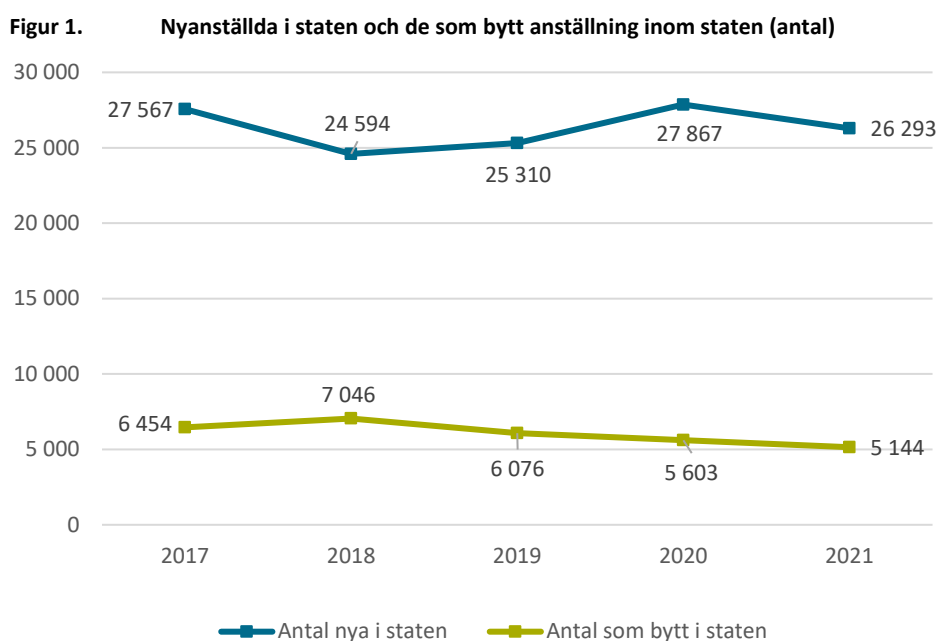
Statsanställda som byter arbete till en annan myndighet ingår inte i den primära målgruppen. Men det finns inte något hinder för att även denna grupp genomför utbildningen. År 2021 bytte 5 144 personer arbete inom staten.

De flesta nyanställda finns vid någon av de största myndigheterna eller vid universitet och högskolor. Arton av de största myndigheterna hade 2021 nästan 14 000 nyanställda. Här ingår till exempel Polismyndigheten, Försvarsmakten, Försäkringskassan och Kriminalvården. Det innebär att mer än hälften av de som är nya i staten anställdes vid någon av de arton största myndigheterna.

Universiteten och högskolorna hade drygt 7 400 nyanställda under 2021. De övriga 193 myndigheter som är medlemmar i Arbetsgivarverket hade tillsammans knappt 5 000 nyanställda 2021.⁹

Statligt anställda har generellt en hög utbildningsnivå. Nästan 80 procent av de statligt anställda har en eftergymnasial utbildning. En majoritet av dessa har en eftergymnasial utbildning som är två år eller längre.¹⁰ Den vanligaste utbildningsinriktningen bland anställda i statsförvaltningen är samhällsvetare, följt av naturvetare och ingenjörer. En nyanställd i staten är i genomsnitt 36 år.¹¹

Antalet nyanställda respektive antalet som byter arbete inom staten varit relativt stabilt de senaste fem åren (figur 1).

Källa: Arbetsgivarverket

⁹ Indelningen utgår från Arbetsgivarverkets fem sektorer, där de 18 största myndigheterna utgör en egen sektor.

¹⁰ Arbetsgivarverket (2020). *Utbildning*. Tillgänglig på www.arbetsgivarverket.se. Hämtad 2022-03-07.

¹¹ Arbetsgivarverket (2021). *Hur ska statsförvaltningen möta kompetensutmaningen på en förändrad arbetsmarknad? En rapport om statens kompetensbehov och unga akademikers syn på att jobba statligt*.

3.2 Utbildningen kompletterar myndigheternas introduktioner

Vår utbildning ska vara ett stöd för myndigheterna när de introducerar nyanställda i sådant som är gemensamt för alla statsanställda. Den innebär att den kommer komplettera myndigheternas egna introduktioner.

Det finns en risk att vår utbildning delvis överlappar myndigheternas egen introduktion av nyanställda. Det medför att myndigheterna kan behöva se över om det finns moment i deras egen introduktion som de kan korta eller ta bort. Men vi bedömer att de flesta myndigheter inte behöver göra några större anpassningar av sina egna introduktioner för nyanställda. Dels kommer vår utbildning att vara relativt översiktlig, dels kommer den att fokusera på det som är gemensamt för alla statsanställda. Vi tycker att det är bra om myndigheterna i sina egna introduktioner av nyanställda repeterar och fördjupar sig i frågor om den statliga värdegrunden och rollen som statsanställd på ett sätt som är mer anpassat till myndighetens verksamhet.

3.2.1 Myndigheterna har egna introduktionsutbildningar

Nästan alla som påbörjar en anställning vid en statlig myndighet erbjuds redan i dag en introduktionsutbildning. Det visar en kartläggning som Statskontoret gjorde 2019.¹² De flesta myndigheter anordnar utbildningen själv och den är som regel handledarledd. Vid ungefär hälften av myndigheterna innehåller utbildningen digitala inslag.

Myndigheternas egna introduktionsutbildningar innehåller nästan alltid moment som berör den egna myndighetens specifika verksamhet. I de allra flesta fall ingår även moment om rollen som statsanställd och de grundläggande rättsprinciper som gäller i statsförvaltningen i stort.

Vid knappt sju av tio myndigheter behandlas den statliga värdegrunden i sin helhet i introduktionsutbildningen. Vid myndigheter med fler än 500 anställda tar mer än 90 procent av myndigheterna upp den statliga värdegrunden i introduktionsutbildningen, enligt Statskontorets kartläggning. Det är också vid dessa myndigheter som de allra flesta nyanställda finns.

Det varierar relativt mycket hur omfattande myndigheternas introduktionsutbildning är:

- Ungefär 30 procent har en utbildning som är kortare än 9 timmar.
- Ungefär 40 procent har en utbildning som är mellan 9 och 16 timmar.

¹² Statskontoret (2019). *Myndigheternas introduktionsutbildningar – en kartläggning och analys*.

- Ungefär 30 procent har en utbildning som är längre än 16 timmar.

3.2.2 Det finns introduktionsutbildningar som flera myndigheter använder

Det finns myndigheter som delvis använder sig av en gemensam introduktionsutbildning. Till exempel finns det en gemensam utbildning som Uppsala universitet har tagit fram som många universitet och högskolor använder. Även Förvaltningsakademin vid Södertörns högskola erbjuder förvaltningsutbildningar till myndigheter.

3.2.3 Vår utbildning är ett stöd till myndigheterna

Vår utbildning ska vara ett stöd till myndigheterna, men inte leda till onödigt dubbel- eller merarbete i introduktionen av nyanställda. Vi för därför under projektets gång diskussioner med flera myndigheter av olika storlek för att få hjälp att bedöma vilka frågor vi bör ta upp, hur djupt vi bör gå i dem och vad vi hellre bör lämna till myndigheternas egna introduktionsutbildningar. Dessa samtal bidrar till att vi bedömer att vår utbildning bör

- fokusera på det som är gemensamt för alla i staten, som den statliga värdegrunden
- ge en samlad och större bild av styrkedjan och myndigheternas plats i den svenska demokratin
- introducera lagar och regler som är relevanta för alla statsanställda, men i huvudsak lämna till myndigheterna att konkretisera med verksamhetsanpassade exempel.

3.3 Utbildningen är på grundläggande nivå

Regeringens uppdrag anger att nivån på vår introduktionsutbildning ska vara grundläggande. Vi tar fasta på detta. Det är viktigt att utbildningen är tillgänglig för de personer som har låga förkunskaper om de lagar och regler som styr arbetet som statsanställd.

Konsekvensen av detta är att en del nyanställda kan tycka att utbildningen är för grundläggande. Vi kommer att hålla nere längden på utbildningen och fokusera på det mest centrala som berör alla statsanställda. Det kan vara motiverat att repetera grunderna i vad det innebär att vara statsanställd även för den som är väl bekant med de lagar och regler som styr arbetet i staten.

Genom vårt arbete med att främja en god förvaltningskultur tillhandahåller vi också material som myndigheterna och enskilda kan använda för att fördjupa sig i rollen som statsanställd, efter den gemensamma introduktionsutbildningen.

3.3.1 Utbildningen tar två timmar i anspråk

Vi bedömer att utbildningen kommer att ta omkring två timmar att genomföra. Ambitionen är att göra utbildningen så kort som möjligt utan att kompromissa med budskapet. Två timmar ska alltså ses som ett riktvärde. Om vi kan skapa en fullgod utbildning som tar mindre än 120 minuter att genomföra så vill vi göra det. Hur lång tid det tar att genomföra utbildningen kan också variera från person till person.

3.4 Utbildningen ska engagera

Vi vill bygga en intressant och lättillgänglig utbildning. Den ska engagera och bidra till att användaren känner sig stolt över att representera den svenska statliga förvaltningen. Utbildningen ska vara givande att gå, den ska visa upp mångfalden i den statliga verksamheten och den ska vara tillgänglig för alla. Vårt mål är att målgruppen ska få en gemensam kunskapsgrund och sedan omsätta de nya kunskaperna i sin roll som statsanställd.

Innehållet kommer presenteras på ett varierande sätt genom att vi blandar film, text, bilder och interaktioner. Syftet är att utmana användaren och fånga dennes uppmärksamhet.

Användaren ska känna att utbildningen är relevant och intressant. Den som går kursen ska kunna identifiera sig genom att vi visar upp miljöer och situationer, dilemman och annat som användaren kan känna igen sig i. Med exempel från verkligheten blir kursen mer relevant. De som går utbildningen ska känna att detta är en utbildning som är relevant för just dem, oavsett var i förvaltningarna de hör hemma.

3.5 Det är en webbutbildning

Vi tar fram en webbutbildning, som nyanställda kommer att genomföra på egen hand. De som går utbildningen behöver inte genomföra den i ett sträck. Men vi rekommenderar att arbetsgivaren avsätter tid för nyanställda att i lugn och ro gå igenom utbildningen.

3.5.1 Vi tar fram en vägledning för vidare diskussion

Diskussion och erfarenhetsutbyte är en viktig del av lärande. Men en webbaserad utbildning av begränsad längd skapar inte förutsättningar för att diskutera och utbyta erfarenheter. Vi ser snarare att det bör vara en del av den fördjupade och verksamhetsanpassade introduktionsutbildning som varje myndighet ansvarar för. Då finns goda förutsättningar för att knyta diskussionerna till de konkreta situationer och faktiska förhållanden som gäller vid respektive myndighet.

Som ett stöd kommer vi ta fram en vägledning för hur myndigheterna kan genomföra diskussioner och utbyten av erfarenheter. Det kan till exempel handla om dilemma- och diskussionsövningar med utgångspunkt i frågor som vår utbildning tar upp. Genom vårt arbete med att främja en god förvaltningskultur har

vi redan en del material som stödjer myndigheterna i dessa frågor, till exempel diskussions- och dilemmaövningar.

3.5.2 Vi hänvisar till andra utbildningar

Nyanställda i staten kan också fördjupa sig genom att gå utbildningar som andra myndigheter tillhandahåller.¹³ Vi kommer därför länka vidare till utbildningar som andra myndigheter anordnar. Vi tror att vi behöver hjälpa till att guida nyanställda i staten och deras chefer i vilka utbildningar som finns och var de kan hitta dem. Att vi gör det i anslutning till vår utbildning är naturligt, eftersom den är tänkt att vara det första steget i introduktionen av nyanställda.

I Finland finns en gemensam lärplattform för statsförvaltningen (www.eOppiva.fi). Ekonomistyrningsverket (ESV) har tidigare sagt att myndigheten skulle kunna samla och förvalta svenska myndigheters utbildningar på en gemensam digital plattform¹⁴. Men i dagsläget ligger utbildningar och annat material som kan vara till nytta för statsanställda på olika myndigheters egna webbsidor.

3.6 Vi tillhandahåller utbildningen på forvaltningskultur.se

Vi kommer att tillhandahålla utbildningen på den webbplats vi har för vårt arbete med att främja en god förvaltningskultur (www.forvaltningskultur.se). Det ger en naturlig koppling till det övriga material vi har tagit fram som stöd i arbetet med att främja en god förvaltningskultur och att motverka korruption.

Myndigheterna kommer även att kunna importera utbildningen till egna lärplattformar, i form av så kallade SCORM-paket. Vi uppfattar att det finns en efterfrågan från en del myndigheter att importera utbildningen. Det gör det möjligt för myndigheter att knyta ihop den gemensamma utbildningen med eget material som riktar sig till nyanställda. Det skulle också förenkla för myndigheterna att följa upp vilka som har gått utbildningen.

3.7 Utbildningen är öppen och deltagare behöver inte registrera sig

Statskontoret saknar i dag lagstöd för att behandla personuppgifter för deltagare i utbildningen.¹⁵ Med personuppgifter avses alla typer av uppgifter som kan härledas till enskilda personer, som namn, e-postadress och IP-adress.

¹³ Några exempel är ESV:s webbutbildning i statlig styrning, Sieps EU-utbildningar och Forum för levande historias utbildning i kunskap om HBTQI och likvärdigt bemötande.

¹⁴ ESV (2021). *Ekonomistyrningsverkets remissvar över betänkandet En gemensam utbildning inom statsförvaltningen (SOU 2020:40)*.

¹⁵ Statskontoret har gjort denna bedömning och stämt av den med Finansdepartementet.

Detta innebär att utbildningen kommer att vara helt öppen på en webbplats. Den som vill gå utbildningen kommer inte behöva registrera sig eller skapa ett särskilt konto. Om vi skulle kräva att deltagare registrerade sig, till exempel med namn, mailadresser eller lösenord, så skulle vi automatiskt även behöva lagra och behandla personuppgifter, vilket vi alltså inte får i dagsläget.

Det medför att den som tar en paus under sin genomgång av utbildningen inte kan spara sina framsteg för att logga in och fortsätta vid ett senare tillfälle. Men så länge den som går utbildningen själv håller ordning på vilka moment hen har gått igenom är detta inget problem. Vi kommer inte att ställa krav på att deltagaren genomför de olika momenten i en särskild ordning. Vi kommer också att hjälpa användarna att navigera i utbildningen på ett enkelt sätt.

Att vi inte behandlar personuppgifter medför också att vi inte kan följa upp vilka enskilda personer som går utbildningen. Det innebär att det blir upp till respektive myndighet att se till att nyanställda går igenom utbildningen. Men vi kommer att följa upp och utvärdera utbildningen på en övergripande nivå (se kapitel 4).

Om vi i framtiden skulle ha lagstöd för att behandla personuppgifter kan vi rent teknisk lägga på ett krav på att användare ska registrera sig och logga in för att gå utbildningen.

3.7.1 Den som går utbildningen får ett intyg

Användaren kommer att få möjlighet att skriva ut ett intyg till sig själv, efter att de har genomfört utbildningen. Detta intyg kommer att vara tillgängligt för alla som har gått kursen och kommer att ligga sist i det sista kapitlet. Användaren behöver inte göra något särskilt för att få tillgång till intyget, mer än att genomföra utbildningen.

Arbetsgivaren kan välja att be de nyanställda att skicka intyget till sin närmaste chef eller till HR-funktionen på myndigheten. Det är ett sätt som myndigheten kan få en överblick över hur många av de nyanställda som har gått utbildningen. Men det är upp till varje myndighet att välja om och hur de vill följa upp hur många av de nyanställda som har gått utbildningen.

3.8 Utbildningen är tillgänglighetsanpassad

Utbildningen kommer att vara tillgänglighetsanpassad.¹⁶ Allt innehåll görs enligt principen om universell utformning. Det innebär att vi strävar efter att göra innehållet så tillgängligt som möjligt redan från början. Detta omfattar såväl text som design och form, film och tekniska aspekter av produktionen. Till exempel ska alla filmer vara textade och syntolkade, det ska finnas textalternativ till bilder (så

¹⁶ Enligt de krav de grundläggande krav som ställs i Web Content Accessibility Guidelines, WCAG 2.1 nivå AA.

kallade alt-texter), och kontraster mellan text och grafik kommer att kontrolleras med tekniska verktyg. För film kan den universella utformningen betyda att personer som intervjuas presenterar sig själva med tal.

4 Arbetet med att ta fram och tillhandahålla utbildningen

Sammanfattning

- Vi har under 2022 upphandlat ett företag som hjälper oss att ta fram webbutbildningen. Vi har också haft kontakt med andra myndigheter för att hämta in erfarenheter och synpunkter.
- Vi kommer framöver att arbeta med en referensgrupp med representanter från myndigheter. Vi kommer även informera brett gentemot myndigheterna under regeringen och testa utbildningen på nyanställda.
- Vi kommer att tillhandahålla utbildningen från och med juli 2023. Då kommer vi även att behöva förvalta utbildningen. Det innefattar till exempel att hålla utbildningen uppdaterad och att svara på frågor.
- Vi kommer att följa upp och utvärdera utbildningen, för att se till att den är relevant och användbar.

4.1 Upphandling och förberedelser

Regeringen gav Statskontoret uppdraget i februari 2022. Vi identifierade tidigt att vi på Statskontoret saknar både erfarenhet och vissa kompetenser som krävs för att ta fram en webbutbildning. En viktig del av arbetet har därför varit att förbereda och genomföra en upphandling av ett företag som kan producera webbutbildningen. I september 2022 tecknade vi avtal med Houdini Group AB, som hjälper oss att ta fram webbutbildningen.

I förberedelsearbetet har vi också hämtat in erfarenheter och synpunkter från andra myndigheter.¹⁷ Det har bland annat hjälpt oss att genomföra upphandlingen och att fatta beslut kring tekniska frågor som vi behöver hantera för att kunna tillhandahålla utbildningen. Det har också varit viktigt för oss att stämma av med andra myndigheter om innehållet i utbildningen. Eftersom nästan alla myndigheter har

¹⁷ Vi har träffat Försäkringskassan, Migrationsverket, Uppsala universitet, Trafikverket, Tullverket, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Ekonomistyrningsverket, Forum för levande historia, Arbetsgivarverket, Myndigheten för säkerhet och beredskap och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd för diskussioner. Vi har vid sidan av detta hörts per telefon och mail med ytterligare ett antal myndigheter. Vi har även tagit del av SKR:s erfarenheter av att ta fram en webbutbildning.

egna introduktionsutbildningar har vi diskuterat vilka frågor vi bör ta upp och vad vi hellre bör lämna till respektive myndighet med myndigheter med olika uppdrag och förutsättningar.

Vi vill samtidigt understryka att vi inte har haft för avsikt att utreda behovet av en gemensam introduktionsutbildning eller inriktningen på en sådan utbildning. Vi utgår i stället från det uppdrag regeringen har gett oss, och använder den kunskap som finns genom Tillitsdelegationens betänkande och den efterföljande remissbehandlingen.

4.1.1 Vi informerar brett

Vi kommer under vintern och våren att tillsätta en referensgrupp till projektet med flera myndigheter. Under våren kommer vi även att testa utbildningen på ett antal nyanställda vid statliga myndigheter.

Långt ifrån alla myndigheter kommer kunna delta i detta. Det finns 344 myndigheter under regeringen, som kommer att påverkas av den gemensamma introduktionsutbildningen. Vi kommer därför att under våren informera brett om vår utbildning.

4.2 Vi förvaltar utbildningen

Enligt uppdraget ska vi tillhandahålla utbildningen från och med den 1 juli 2023. Det tolkar vi som att vi också ska förvalta utbildningen, både rent tekniskt och genom att se till att utbildningen är relevant och uppdaterad. Det innebär att utbildningen kommer att vara en bestående uppgift som vi behöver lägga resurser på.

En del av förvaltningen innebär att vi behöver kunna svara på frågor och ta emot synpunkter. Det kan vara viktigt för att hjälpa de som går utbildningen, till exempel om de har tekniska problem. Men det kan också ge oss på Statskontoret information om att vi behöver se över tekniska eller innehållsliga aspekter av utbildningen.

I förvaltningen av utbildningen ingår också att vi ska kunna utveckla innehållet i utbildningen på olika sätt. Vår utgångspunkt är att utbildningen inte ska behöva uppdateras varje år. Den statliga värdegrunden bygger på lagar och principer som sällan förändras drastiskt. Men om de lagar och regler som styr statsförvaltningen förändras kan det hända att vi behöver uppdatera utbildningen för att hålla den relevant.

Utbildningen kommer innehålla flera filmer där statsanställda intervjuas. En förutsättning för att de ska medverka är att de ger sitt medgivande. Om någon av dessa personer drar tillbaka sitt medgivande behöver vi kunna plocka bort filmen på den aktuella personen och ersätta den med en annan film eller ett annat innehåll.

4.3 Vi följer upp och utvärderar utbildningen

Vi kommer att följa upp och utvärdera vår utbildning. Vi behöver veta i vilken utsträckning de nyanställda går utbildningen, och om arbetsgivarna (det vill säga myndigheterna) och de nyanställda tycker att utbildningen är användbar och relevant. Det är ett led i att hålla Statskontorets verksamhet effektiv och i att vi hushållar väl med statens medel.

Vi ser det däremot inte som realistiskt att vi kommer att kunna kartlägga utbildningens effekter. Hur väl statsanställda hanterar den roll de har påverkas av en rad faktorer, där vår utbildning bara är en liten del.

Vi kommer dels att följa utbildningen kontinuerligt, dels göra en utvärdering efter två till tre år.

4.3.1 Vi följer användningen av utbildningen kontinuerligt

Vi kommer att kontinuerligt följa data över trafiken på webbplatsen där utbildningen ligger. Det kan till exempel handla om att följa hur många som påbörjar respektive avslutar utbildningen. Vi kommer också att undersöka vilka andra datapunkter vi kan använda oss av, till exempel för att se om det finns särskilda moment där många användare lämnar utbildningen. Denna typ av uppföljning kommer vi göra på en övergripande nivå.

Vi räknar också med att både myndigheter och enskilda anställda kommer att höra av sig till oss med synpunkter. Det kan ge oss indikationer på om delar av innehållet är mindre relevant eller dåligt anpassat till vissa grupper.

4.3.2 Vi utvärderar utbildningen

Vår kontinuerliga uppföljning kommer inte att ge en systematisk överblick över hur utbildningen fungerar. För detta krävs en utvärdering som tar ett något större grepp. Vi kommer därför att efter två till tre år göra en utvärdering av utbildningen. Där planerar vi bland annat att följa upp både nyanställdas och myndigheters erfarenheter av utbildningen. Det kan vi till exempel göra genom enkäter till en grupp nyanställda och till de berörda myndigheterna.

Om vår kontinuerliga uppföljning pekar på att vi behöver förändra utbildningen, som helhet eller i vissa delar, kan vi komma att genomföra utvärderingsinsatser tidigare än efter två till tre år.

4.4 Det går att bygga på utbildningen

Vår utbildning tar sikte på grundläggande frågor som är gemensamma för alla nyanställda i staten. Vi kommer att försöka hålla nere den totala längden på utbildningen för att de nyanställda inte ska tappa i fokus och intresse. Det innebär att det kommer att finnas frågor som en del myndigheter gärna hade sett att vi fördjupade oss mer i, men som vi valt att inte ta med.

Men även om vi vill hålla nere den totala längden på den gemensamma grundläggande utbildningen finns det inget som hindrar att regeringen framöver tar initiativ till att fylla på med ytterligare moduler, som en fristående fortsättning på den gemensamma utbildningen.

Om det finns en efterfrågan på en gemensam utbildning som går djupare i frågor om till exempel offentlighet och sekretess, cybersäkerhet eller beredskapsfrågor, så kan regeringen välja att ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en gemensam utbildning kring detta. En sådan utbildning kan då kopplas till denna grundläggande introduktionsutbildning, som en fristående fortsättning.

Bilaga

Regeringsuppdraget

Regeringen

Regeringsbeslut

III 3

2022-02-10
Fi2018/01688
Fi2020/02978
Fi2022/00504

Finansdepartementet

Statskontoret
Box 396
101 27 Stockholm

Uppdrag om introduktionsutbildning för statligt anställda

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att ta fram och tillhandahålla en webbaserad introduktionsutbildning för statligt anställda. Utbildningen ska kunna tillhandahållas fr.o.m. den 1 juli 2023.

Statskontoret ska löpande lämna information om hur arbetet med uppdraget fortskrider och senast den 30 november 2022 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Finansdepartementet).

Bakgrund

Riksdagen har den 18 april 2018 tillkännagett för regeringen att en introduktionsutbildning för statsanställda ska införas (bet. 2017/18:KU37 punkt 9, rskr. 2017/18:230). I tillkännagivandet framhålls att det är viktigt att statsanställda har goda kunskaper om den statliga värdegrunden samt de grundläggande rättsprinciper och regelverk som gäller i statsförvaltningen, t.ex. bestämmelser om offentlighet och sekretess.

Den 28 mars 2019 beslutade regeringen att ge Tillitsdelegationen i uppdrag att göra en kartläggning av och analysera introduktionsutbildningar som statliga myndigheter tillhandahåller sina anställda samt att lämna förslag till hur och när en gemensam, obligatorisk introduktionsutbildning för statsanställda kan införas (dir. 2019:6). Tillitsdelegationen lämnade i betänkandet En gemensam utbildning inom statsförvaltningen (SOU 2020:40) förslag till en sådan utbildning. Betänkandet har remissbehandlats.

Telefonväxel: 08-405 10 00
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Jakobsgränd 24
E-post: fi.registrator@regeringskansliet.se

Närmare beskrivning av uppdraget

Utbildningen ska rikta sig till anställda i statsförvaltningen och omfatta frågeställningar som är centrala för rollen som statsanställd. Målgruppen för utbildningen ska primärt vara nyanställda vid myndigheter under regeringen.

Nivån på utbildningen ska vara grundläggande. Utbildningen ska omfatta frågor som är centrala för statsanställda, t.ex. den statliga värdegrunden, en god förvaltningskultur, risker för korruption och de grundläggande rättsprinciper och regelverk som gäller i statsförvaltningen, som den konstitutionella ordningen och bestämmelser om offentlighet och sekretess. Syftet med utbildningen ska vara att stärka förmågan att hantera den särskilda roll som statsanställda har.

Riksdagens tillkännagivande ska vara vägledande vid utförandet av uppdraget. Statskontoret ska beakta de analyser och slutsatser i Tillitsdelegationens betänkande som myndigheten bedömer vara relevanta. Vidare ska Statskontoret beakta myndigheternas varierande förutsättningar när det gäller t.ex. storlek, verksamhetens karaktär, yrkeskategorier och de anställdas förkunskaper. Vid behov ska Statskontoret inhämta synpunkter från Göteborgs universitet, Södertörns högskola och Uppsala universitet i frågor som rör utbildningens innehåll, teknik och pedagogik.

På regeringens vägnar

Ida Karkiainen

Daniel Dahlgren

Kopia till

Finansdepartementet/ESA och SFÖ

Utbildningsdepartementet/UH

Göteborgs universitet

Södertörns högskola

Uppsala universitet

3 (3)